

16. HRVATSKA KNJIŽEVNA NAGRADA
"ANTO GARDAŠ"
ZA NAJBOLJU KNJIGU PRIPOVIJEDA
ILI ROMAN ZA DJECU I MLADEŽ

ORGANIZATORI
DHK ZAGREB
DHK OGRANAK OSIJEK

Pokrovitelji

OBRAZLOŽENJE O DODJELI NAGRADE ANTO GARDAŠ ZA 2021. GODINU

Na natječaj za ovogodišnju, šesnaestu Nagradu „Anto Gardaš“ pristigle su trideset i dvije knjige različitih vrsta i žanrova. Tekuća produkcija pokazuje izrazitu tematsku i stilsku raznovrsnost, a rekordan broj naslova, osim blagog porasta, govori o kontinuitetu i kvaliteti naše književnosti za djecu i mlade, pri čemu svakako valja istaknuti važnost Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske koje svojim potporama potiče autore i nakladnike u njihovim projektima. Što se tiče tematske raznovrsnosti, osim univerzalnih tema, kod velikog broja autora zamjetna je sklonost opservaciji aktualne stvarnosti pa se često događaji i likovi referiraju na pandemiju covida i razorne potrese u Zagrebu i Petrinji. Čini se da je stvarnost toliko bremenita da je potisnula anticipacijski i intuicijski karakter književnosti, i da su mnogi autori postali kroničari sadašnjosti. Dvojak je učinak takve proze – psihološki, u smislu terapijskog djelovanja kroz ponovno proživljavanje traumatičnih iskustava; i estetski, u smislu da se književnom razradom traumatična iskustva pokušaju nekako osmisliti. Sve u svemu, u bogatoj prošlogodišnjoj produkciji našla su se najveća imena naše dječje književnosti, pa je s obzirom na kvalitetu tekstova povjerenstvo moralo odlučivati na temelju nijansi. Ipak, naposljetku je izdvojilo tri romana u užu izbor:

Tubist Nene Lončar, u izdanju Umjetničke organizacije
Kreativna kuća;

Duga dva dana Pavla Pavličića, u izdanju Umjetničke udruge
Lađa od vode; i

Jogurt i gospođa Freiman Vanje Obada u izdanju Hrvatskog
društva književnika za djecu i mlade.

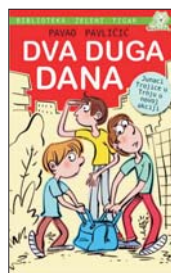
Opsegom malen, ali umjetničkom porukom velik, roman *Tubist* plijeni svojom jezičnom i narativnom strukturom. Organiziran u niz fragmenata, grafički oblikovanih u poetske vinjete, ovaj roman progovara bez imalo patetike i jeftinog sentimentalizma o dječaku koji odrasta uz nasilnog oca alkoholičara. Nena Lončar posve je originalno oblikovala vrlo sklisku temu nad kojom mnogi padnu u otrcano moraliziranje. S obzirom na težinu teme i lakoću autoričina pripovijedanja, povjerenstvo smatra da je riječ o djelu iznimne estetske snage.

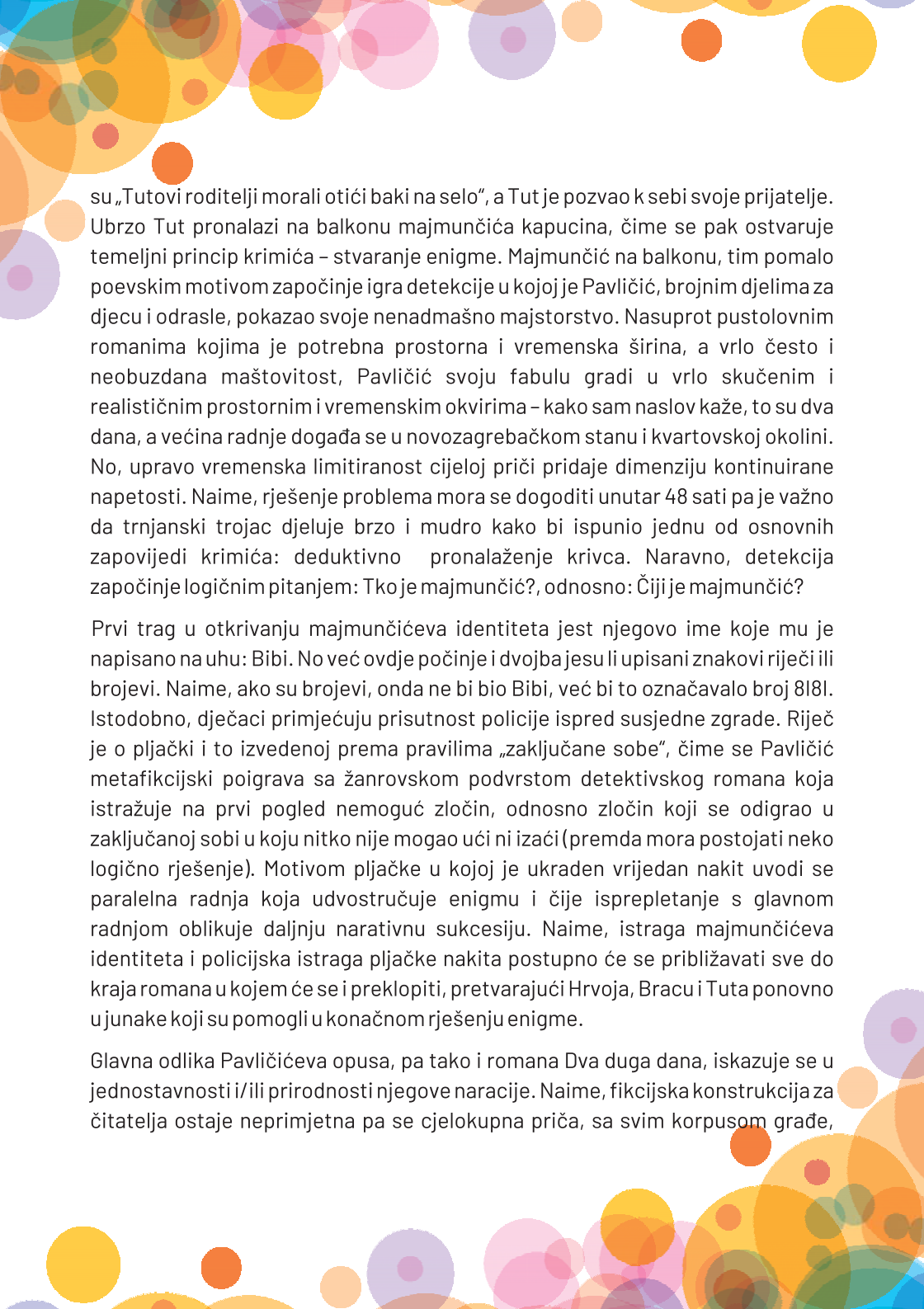

U romanu *Jogurt i gospođa Freiman* autor Vanja Obad opisuje učmali sivi svijet stanara zgrade broj sedam u kojem dominira dosada i ničeansko vječito ponavljanje. U taj svijet, koji je nužno trivijalan i banalan jer mu nedostaje životne iskre, dolazi novi stanar, sićušni dječakić Jogurt. On će pokrenuti niz događaja koji će narušiti zatečenu rutinu i dovesti do toga da će na kraju romana, gospodin Čajkovski, oličjenje reda i pravilnosti, silazeći iz zgrade požarnim stubama shvatiti kako „nikada nije obratio pozornost na onaj nakrivljeni toranj u središtu Grada. Nije nikad ni park promatrao iz ove perspektive“. Promjena perspektive često nas dovodi do toga na naprosto „progledamo“. Tekst organiziran u kratka i pitka poglavlja i Obadov istančani osjećaj za jezik, čine ovaj roman primamljivim štivom za naše male čitatelje.

Naposljetku, povjerenstvo je donijelo jednoglasnu odluku da se Nagrada Anto Gardaš za 2021. godinu dodijeli Pavlu Pavličiću za roman DVA DUGA DANA (ilustrator Dario Kukić), u izdanju Umjetničke udruge Lađa od vode. Braco, Hrvoje i Tut – poznati junaci lektirnog naslova *Trojica u Trnju* – zatiču se u središtu novoga neobičnog događaja. Maknuti odrasle, taj prvi postulat dječje književnosti koji mora biti zadovoljen kako bismo pratili samostalno djelovanje dječjih junaka (bez obzira na rezultat njihova djelovanja), Pavličić na početku romana postiže time što

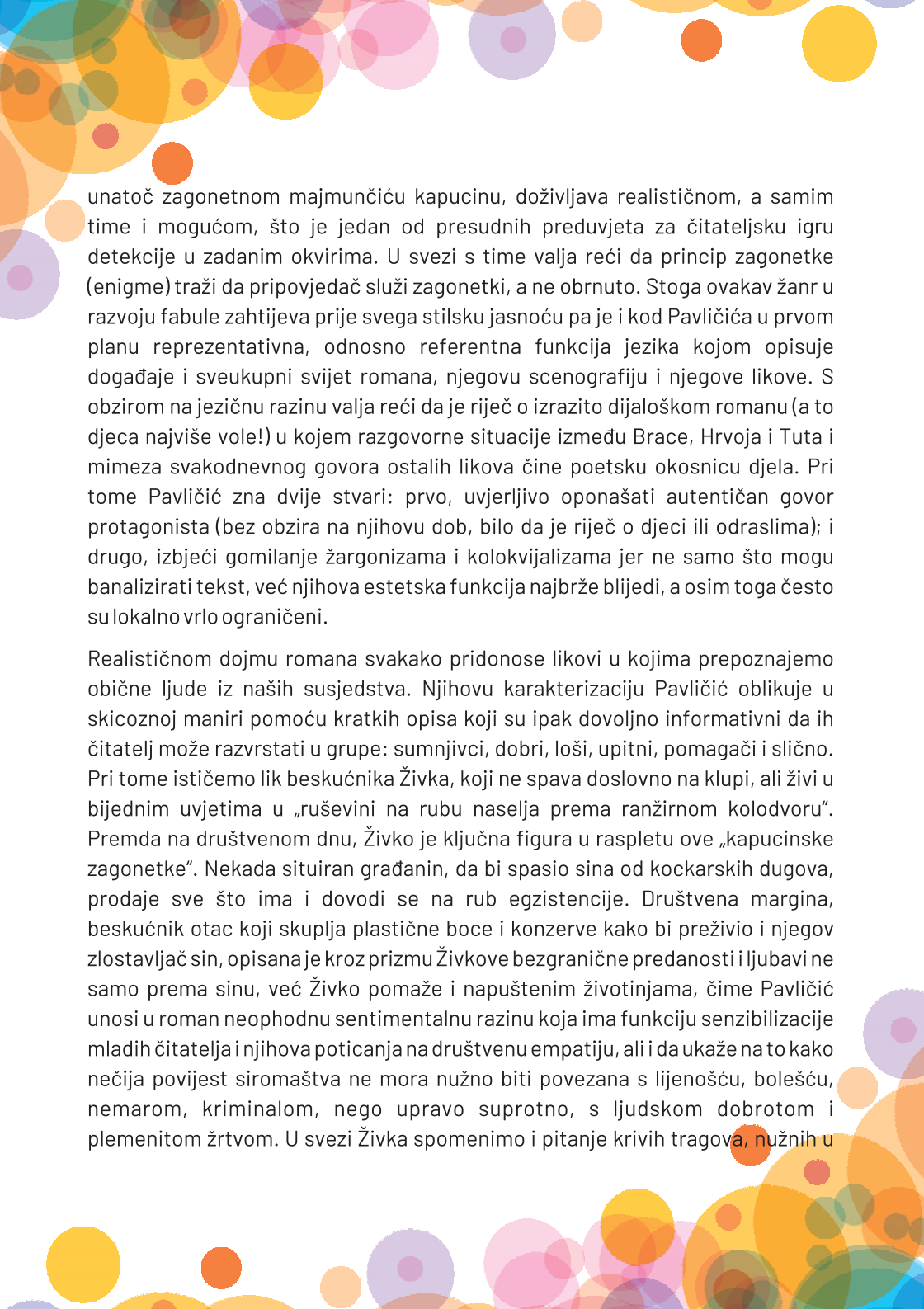

su „Tutovi roditelji morali otići baki na selo“, a Tut je pozvao k sebi svoje prijatelje. Ubrzo Tut pronalazi na balkonu majmunčića kapucina, čime se pak ostvaruje temeljni princip krimića – stvaranje enigme. Majmunčić na balkonu, tim pomalo poevskim motivom započinje igra detekcije u kojoj je Pavličić, brojnim djelima za djecu i odrasle, pokazao svoje nenadmašno majstorstvo. Nasuprot pustolovnim romanima kojima je potrebna prostorna i vremenska širina, a vrlo često i neobuzdana maštovitost, Pavličić svoju fabulu gradi u vrlo skućenim i realističnim prostornim i vremenskim okvirima – kako sam naslov kaže, to su dva dana, a većina radnje događa se u novozagrebačkom stanu i kvartovskoj okolini. No, upravo vremenska limitiranost cijeloj priči pridaje dimenziju kontinuirane napetosti. Naime, rješenje problema mora se dogoditi unutar 48 sati pa je važno da trnjanski trojac djeluje brzo i mudro kako bi ispunio jednu od osnovnih zapovijedi krimića: deduktivno pronalaženje krivca. Naravno, detekcija započinje logičnim pitanjem: Tko je majmunčić?, odnosno: Čiji je majmunčić?

Prvi trag u otkrivanju majmunčićeva identiteta jest njegovo ime koje mu je napisano na uhu: Bibi. No već ovdje počinje i dvojba jesu li upisani znakovi riječi ili brojevi. Naime, ako su brojevi, onda ne bi bio Bibi, već bi to označavalo broj 8181. Istodobno, dječaci primjećuju prisutnost policije ispred susjedne zgrade. Riječ je o pljački i to izvedenoj prema pravilima „zaključane sobe“, čime se Pavličić metafikcijski poigrava sa žanrovskom podvrstom detektivskog romana koja istražuje na prvi pogled nemoguć zločin, odnosno zločin koji se odigrao u zaključanoj sobi u koju nitko nije mogao ući ni izaći (premda mora postojati neko logično rješenje). Motivom pljačke u kojoj je ukraden vrijedan nakit uvodi se paralelna radnja koja udvostručuje enigmu i čije isprepletanje s glavnom radnjom oblikuje daljnju narativnu sukcesiju. Naime, istraga majmunčićeva identiteta i policijska istraga pljačke nakita postupno će se približavati sve do kraja romana u kojem će se i preklopiti, pretvarajući Hrvoja, Bracu i Tuta ponovno u junake koji su pomogli u konačnom rješenju enigme.

Glavna odlika Pavličićeva opusa, pa tako i romana Dva duga dana, iskazuje se u jednostavnosti i/ili prirodnosti njegove naracije. Naime, fikcijska konstrukcija za čitatelja ostaje neprimjetna pa se cjelokupna priča, sa svim korpusom građe,

unatoč zagonetnom majmunčiću kapucinu, doživljava realističnom, a samim time i mogućom, što je jedan od presudnih preduvjeta za čitateljsku igru detekcije u zadanim okvirima. U svezi s time valja reći da princip zagonetke (enigme) traži da pripovjedač služi zagonetki, a ne obrnuto. Stoga ovakav žanr u razvoju fabule zahtijeva prije svega stilsku jasnoću pa je i kod Pavličića u prvom planu reprezentativna, odnosno referentna funkcija jezika kojom opisuje događaje i sveukupni svijet romana, njegovu scenografiju i njegove likove. S obzirom na jezičnu razinu valja reći da je riječ o izrazito dijaloškom romanu (a to djeca najviše vole!) u kojem razgovorne situacije između Brace, Hrvoja i Tuta i mimeza svakodnevnog govora ostalih likova čine poetsku okosnicu djela. Pri tome Pavličić zna dvije stvari: prvo, uvjerljivo oponašati autentičan govor protagonista (bez obzira na njihovu dob, bilo da je riječ o djeci ili odraslima); i drugo, izbjeći gomilanje žargonizama i kolokvijalizama jer ne samo što mogu banalizirati tekst, već njihova estetska funkcija najbrže blijedi, a osim toga često su lokalno vrlo ograničeni.

Realističnom dojmu romana svakako pridonose likovi u kojima prepoznajemo obične ljude iz naših susjedstva. Njihovu karakterizaciju Pavličić oblikuje u skiciznoj maniri pomoću kratkih opisa koji su ipak dovoljno informativni da ih čitatelj može razvrstati u grupe: sumnjivci, dobri, loši, upitni, pomagači i slično. Pri tome ističemo lik beskućnika Živka, koji ne spava doslovno na klupi, ali živi u bijednim uvjetima u „ruševini na rubu naselja prema ranžirnom kolodvoru“. Premda na društvenom dnu, Živko je ključna figura u raspletu ove „kapucinske zagonetke“. Nekada situiran građanin, da bi spasio sina od kockarskih dugova, prodaje sve što ima i dovodi se na rub egzistencije. Društvena margina, beskućnik otac koji skuplja plastične boce i konzerve kako bi preživio i njegov zlostavljajući sin, opisana je kroz prizmu Živkove bezgranične predanosti i ljubavi ne samo prema sinu, već Živko pomaže i napuštenim životinjama, čime Pavličić unosi u roman neophodnu sentimentalnu razinu koja ima funkciju senzibilizacije mladih čitatelja i njihova poticanja na društvenu empatiju, ali i da ukaže na to kako nečija povijest siromaštva ne mora nužno biti povezana s lijenošću, bolešću, nemarom, kriminalom, nego upravo suprotno, s ljudskom dobrotom i plemenitom žrtvom. U svezi Živka spomenimo i pitanje krivih tragova, nužnih u

razvoju romana detekcije. Naime, s obzirom na ciljanu publiku, Pavličić ih oprezno dozira izbjegavajući previše opsežan roman i teško prohodan zaplet.

Budući da živimo u vremenu spektakla koje karakterizira pretjerivanje sa svime i u svakom pogledu, neizbježno je da se to odražava i na polje književnosti, kako one za odrasle, tako i književnosti za djecu i mlade, što se očituje u nepreglednim serijalima, glomaznim romanima, ili pak u bujnoj, zapjenjenoj naraciji, svojevrsnoj pripovjednoj hiperventilaciji koja puno govori, a malo kaže (neka vrsta estetizirane logoreje). Stoga nam se čini kako se roman Dva duga dana svojom strukturom opire pomodnom blještavilu i nudi užitak čitanja u čvrsto usidrenoj tradiciji detektivske proze i neodoljivoj lakoći Pavličićeva pripovijedanja.

Sastav prosudbenog povjerenstva:

Branka Primorac, književnica

Stjepan Tomaš, književnik

Tomislav Zagoda, dr. sc.

Dosadašnji dobitnici:

2007. – za 2006. – Šime Storić: MAČKA SE UVIJEK DOČEKA NA NOGE, Alfa, Zagreb, 2006.
2008. – za 2007. – Zvonko Todorovski: VJETROVI LAMPEDUZE, Naklada Lukom, Zagreb, 2007.
2009. – za 2008. – Nela Sisarić: SVE ZBOG POGLEDA, Naklada Bošković, Split, 2008.
2010. – za 2009. – Nada Mihelčić: ZELENI PAS, Naklada Lukom, Zagreb, 2009.
2011. – za 2010. – Julijana Matanović i Anka Dorić: ONE MISLE DA SMO MALE, Mozaik knjiga, Zagreb, 2010.
2012. – za 2011. – Tihomir Horvat: PUSTOLOVIJE PUHA OCIJA I DJEVOJČICE TONKE, Alfa, Zagreb, 2011.
2013. – za 2012. – Branka Primorac: ZVONKA, ZMAJ I TRI KAVALIRA, Zagreb, Alfa, 2012.
2014. – za 2013. – Vlado Rajić: LJETOVANJE S ČOVJEKOM KOJI NIJE MOJ TATA, Zagreb, Alfa, 2013.
2015. – za 2014. – Ivana Guljašević: NEPRILAGOĐENA, Zagreb, Igubuka, 2014.
2016. – za 2015. – Jasminka Tihi Stepanić: MOJA NEPRIJATELJICA ANA, Zagreb, Školska knjiga, 2015.
2017. – za 2016. – Đurđica Stuhreiter: GAŠPAR I PRIJATELJI, Naklada Bošković, Split 2016.
2018. – za 2017. – Melita Rundek: LETAČI SREBRNIH KRILA, Naklada Semafora, Zagreb, 2017.
2019. – za 2018. – Silvija Šesto: (Z)EZOPOVE BASNE, Naklada Semafora, Zagreb, 2018.
2020. – za 2019. – Vjekoslava Huljić: MOJ TITANIC NE TONE, Naklada Mozaik knjiga, Zagreb, 2019.
2021. – za 2020. – Tomislavu Zagodi: ŠKOLA NA RUBU PAMETI, Opus Gradna, Zagreb, 2020.

Društvo hrvatskih književnika i
Društvo hrvatskih književnika, Ogranak Osijek
u suradnji s
Ministarstvom kulture i medija Republike Hrvatske
Osječko-baranjskom županijom i Gradom Osijekom

Pozivaju vas na svečanu dodjelu

**16. hrvatske književne nagrade
„Anto Gardaš“
za najbolju knjigu pripovijedaka
ili roman za djecu i mladež**

koja će se održati na rođendan književnika
Ante Gardaša
u subotu, 21. svibnja 2022.
u 12.00 sati
u Knjižari Nova u Osijeku.

